

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО ОВОЛОДІННЯ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЯМИ

Жамардій В. О., к. пед. н., викладач

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава, Україна

Shamardi@ukr.net

Ключові слова:

викладач, професійна компетентність, фізичне виховання, фітнес-технології.

Зміст статті полягає в дослідженні професійної компетентності викладача фізичного виховання як чинника успішного оволодіння фітнес-технологіями. З'ясовано, що формування професійної компетентності викладача фізичного виховання передбачає набуття компетентностей у галузі теорії та методики фізичного виховання і суміжних із нею дисциплін, методики навчання та дидактики, психологічних і педагогічних основ здійснення освітнього процесу з фізичного виховання. Розглянуто професійну компетентність викладача фізичного виховання через поєднання загальних (ключових) і професійних компетентностей (загальнопрофесійних, професійно-предметних), які забезпечують успішне виконання професійної діяльності та розв'язання педагогічних завдань в умовах варіативності освітнього процесу з фізичного виховання.

PROFESSIONAL COMPETENCY OF PHYSICAL EDUCATION TEACHER AS FACTOR OF SUCCESSFUL FITNESS TECHNOLOGY MASTERY

Zhamardiy V. O., PhD in Pedagogy, Lecturer

Ukrainian Medical Stomatological Academy, Poltava, Ukraine

Key words:

teacher, professional competence, physical education, fitness technology.

The article deals with research of professional competency of physical education teacher as factor of successful fitness technology mastery. We established that the management of physical education process in institutions of higher pedagogical education is carried out by a teacher, who defines the purpose and tasks of this process, carries out the harmonious development of students, uses a system of educational methods, forms and means of conducting classes. We found out that formation of the professional competence of physical education teacher involves the acquisition of competencies in theoretical and methodological field of physical education and related disciplines, teaching methods and didactics, psychological and pedagogical foundations of physical education process, research activities and pedagogical communication, which determines the quality of his professional activities. We considered professional competence of physical education teacher through a combination of general (key) and professional competencies (general-professional, professional-subject), which ensure professional activities successful performance and solving pedagogical tasks under conditions of the variability of physical education process. The general or key competences of physical education teacher determine the success of professional activity, acquisition of new social experience and practical skills. The professional competencies of physical education teacher correlate with professional qualification requirements, determine the ability to independently solve the tasks and evaluate the results of professional activity. We investigated that the professional formation of physical education teacher's personality as a factor of successful mastering of fitness technologies is of particular importance, since in the current state of fitness industry development in Ukraine, the main load on fitness technologies application in the physical education process is completely directed at teacher. From teacher's personality also depends on search and development of new software tools for training and their use in physical education classes, creation of favorable conditions for students' physical self-improvement.

Постановка проблеми

Глобальні соціально-економічні перетворення, інтенсивний розвиток фітнес-індустрії в Україні зумовили необхідність вирішення значної кількості принципово нових завдань, які потребують нових підходів до управління освітнім процесом із фізичного виховання у закладах вищої педагогічної освіти. Виникла нагальна необхідність у підготовці

кадрів нового покоління, професіоналів-викладачів третього тисячоліття, які досконало володітимуть сучасними методами навчання та будуть справжніми архітекторами інноваційних фітнес-процесів. Важливим завданням вищої педагогічної освіти є підготовка та перепідготовка науково-педагогічних працівників із фізичного виховання, які володітимуть

сучасними фітнес-технологіями, поєднуючи систему традиційного навчання з інноваційною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Концептуальною основою дослідження проблеми професійної компетентності викладача фізичного виховання стали наукові праці О. А. Атамась [1], Г. О. Балла [2], М. Р. Батішева [3], І. Д. Беха [4], Е. С. Вільчковського [5], К. Д. Волкова [6], Г. П. Грибана [7], І. Ю. Карпюка [8], Т. Ю. Круцевич [9], С. І. Присяжнюка [10] та ін. Особливого значення набуває професійне становлення викладача фізичного виховання як чинника успішного оволодіння фітнес-технологіями, оскільки за наявного стану розвитку фітнес-індустрії в Україні на нього повністю спрямовується основне навантаження, пошук і розробка нових програмних засобів навчання та їх використання на заняттях із фізичного виховання, створення сприятливих умов для фізичного самовдосконалення студентів.

Мета статті полягає в дослідженні професійної компетентності викладача фізичного виховання як чинника успішного оволодіння фітнес-технологіями.

Виклад основного матеріалу

Аналіз наукової, методичної літератури та власних експериментальних досліджень, що стосуються професійної компетентності викладача фізичного виховання, дав змогу розглядати професійну компетентність через поєднання загальних (ключових) і професійних компетентностей (загальнопрофесійних, професійно-предметних), які забезпечують успішне виконання професійної діяльності та розв'язання педагогічних завдань в умовах варіативності освітнього процесу з фізичного виховання студентів.

Загальні, або ключові компетентності викладача фізичного виховання визначають успішність професійної діяльності, детермінують набуття нового соціального досвіду та навичок практичної діяльності [2, 4, 8].

Особистісна компетентність викладача фізичного виховання полягає в задоволеності професійною діяльністю, наявністю позитивної Я-концепції, мотивацією до праці, розумінням власного покликання, творчим підходом до освітнього процесу з фізичного виховання, наявністю позитивного емоційного настрою, розвитком педагогічної майстерності, володінням прийомами особистісного та професійного саморозвитку, особливостями самоуправління психічними й емоційними станами, попередженням професійних криз, здатністю протидіяти професійній деформації, готовністю критично оцінювати позитивні та негативні результати власної професійної діяльності, нести відповідальність і робити відповідні висновки.

Громадянська компетентність викладача фізичного виховання полягає в здатності регулювати суспільно-політичні процеси, які відбуваються в державі, застосовувати нормативно-правові та законодавчі акти в особистому житті та професійній діяльності, розуміти й аналізувати світоглядні та соціально-

значущі процеси, виявляти патріотизм і громадянську відповідальність, брати участь у функціонуванні демократичних інститутів, прагнути до самовдосконалення, постійно підвищувати професійну кваліфікацію та педагогічну майстерність.

Загальнокультурна компетентність викладача фізичного виховання передбачає здійснення цілеспрямованого впливу на студентів із метою створення оптимальних умов для гармонійного розвитку, формування наукового світогляду, моралі, ідеалів, поглядів і переконань, способів поведінки та діяльності, вироблення потреби до самостійних занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю, досягнення високого рівня фізичного розвитку, освіченість викладача, стійку систему цінностей, виховання моральних поглядів і переконань, умінь передбачати наслідки освітнього процесу з фізичного виховання та фізичний розвиток студентів.

Соціальна компетентність викладача фізичного виховання передбачає формування активної життєвої позиції, готовність до неперервної професійної освіти, адаптацію до постійно змінюваних умов праці, конкурентоспроможність, можливість швидкого включення у фізкультурно-оздоровчу діяльність, розвиток професійних якостей, відповідальне ставлення до професійної діяльності, оволодіння соціальним досвідом, взаємодію з різними соціальними групами людей, формування громадянської зрілості та соціальної дієздатності, умінь встановлювати доброзичливі міжособистісні відносини, передбачати поведінку та наслідки своїх дій, дотримуватися спільності особистих і професійних поглядів.

Здоров'язберігаюча компетентність викладача фізичного виховання включає систему спеціальних знань, умінь і навичок та передбачає здатність організувати й регулювати здоров'язберігаючу освітню діяльність, спрямовану на організацію здорового способу життя, збереження, зміцнення, відновлення фізичного, психічного та соціального здоров'я студентів, підвищення опірності організму до несприятливих чинників навколишнього середовища за рахунок раціонально організованої рухової активності, розробку та застосування сучасних здоров'язберігаючих технологій, забезпечення належних умов для нормальної життєдіяльності студентів, оволодіння основами законодавства про фізичну культуру і спорт, методами та засобами фізичного виховання для оптимізації освітнього процесу з фізичного виховання студентів.

Професійні компетентності (загальнопрофесійні та професійно-предметні) викладача фізичного виховання співвідносяться з його професійно-кваліфікаційними вимогами та визначають здатність до самостійного розв'язання поставлених завдань й оцінювання результатів професійної діяльності [1, 5, 7, 9].

Загальнопрофесійні компетентності викладача фізичного виховання є інваріантними до освітнього процесу, передбачають опанування алгоритмів

професійної діяльності, оволодіння методами наукового дослідження та розуміння концепції застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання [3, 6, 10].

Організаційно-управлінська компетентність викладача фізичного виховання полягає в здатності організовувати та контролювати освітній процес із фізичного виховання, використовувати сучасні наукові принципи та методи навчання, отримувати нові дані в контексті досягнення цілей фізкультурно-оздоровчої діяльності, здійснювати коригувальний вплив на способи цієї діяльності, управляти процесом засвоєння спеціальних знань і готовності викладача до застосування фітнес-технологій в освітньому процесі з фізичного виховання.

Професійно-педагогічна компетентність викладача фізичного виховання передбачає здатність вирішувати професійно-педагогічні проблеми та типові професійні завдання, які виникають у науково-педагогічній діяльності, оволодіння сучасними педагогічними технологіями, що зумовлюється високим рівнем професійної підготовленості та професійної самосвідомості викладача, уміння створювати сприятливі взаємини зі студентами, проводити фізкультурно-оздоровчу роботу, застосовувати на практиці сучасні методи навчання, викладати навчальні предмети на високому науковому рівні, використовувати наукову літературу й інші джерела інформації для створення сучасних форм навчання, уміння розвивати в студентів інтерес до обраної спеціальності та навчальної дисципліни.

Техніко-технологічна компетентність викладача фізичного виховання передбачає засвоєння наукових знань теоретичного та технологічного характеру, загальних підходів, принципів, закономірностей навчання та виховання студентів, які складають основу педагогічної діяльності, кваліфікацію і досвід практичної діяльності у галузі теорії та методики фізичного виховання, знання способів розв'язання педагогічних завдань, гармонізацію науково-предметних, методологічних, дидактичних і психологічних знань, оволодіння сучасними фітнес-технологіями, методами, прийомами та формами організації занять із фізичного виховання, уміння організувати суб'єкт-суб'єктний освітній процес із фізичного виховання, спрямований на профілактику захворювань, гармонійний особистісний і професійний розвиток студентів, формування спеціальних умінь і навичок із застосуванням фітнес-технологій.

Комунікативна компетентність викладача фізичного виховання передбачає здійснення фасилітативної взаємодії між учасниками освітнього процесу з фізичного виховання, уміння викладача продуктивно організувати навчальну взаємодію у напрямку досягнення спільної мети, володіння педагогічною майстерністю, технікою педагогічного мовлення, педагогічним тактом і культурою педагогічного спілкування, командним голосом під час виконання стройових вправ у системах: «викладач – студент»,

«викладач – група студентів», «студент – студент», «викладач – батьки», «викладач – громадськість», здатність до випереджального прогнозування оптимальних внутрішньокolleктивних контактів між студентами, уміння визначати та враховувати стан здоров'я, рівень фізичної підготовленості, емоційний стан та інтереси студентів, створювати на заняттях із фізичного виховання атмосферу творчого спілкування та позитивного настрою, вибудовувати взаємовідносини з колегами, студентами та батьками.

Інформаційна компетентність викладача фізичного виховання передбачає формування в студентів знань щодо розуміння ролі фізичної культури в розвитку особистості, отримання інформації про різні аспекти збереження здоров'я, вивчення та усвідомлення потреби використовувати здобуті знання в повсякденній діяльності, позитивне мотиваційно-ціннісне ставлення до занять фізичними вправами та спортом, підготовку до професійної діяльності та життєдіяльності й усвідомлення потреб, інтересів, мотивів, цінностей здорового способу життя, необхідних у навчальній, професійній і життєдіяльності, власну відповідальність, сприяння гармонійному розвитку особистості студента.

Професійно-предметні компетентності викладача фізичного виховання – це освоєний у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності професійний досвід, що формується на основі сукупності спеціальних знань, умінь і навичок застосування фітнес-технологій на заняттях із фізичного виховання студентів і спрямований на перспективне, поточне й оперативне планування педагогічної діяльності, визначення її мети та завдань, проектування змісту навчальної діяльності, уміння здійснювати вибір навчального матеріалу, місця та умов проведення занять, засобів, методів і форм організації освітнього процесу з фізичного виховання з урахуванням вікових, статевих та індивідуальних особливостей організму, стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості, мотивів, інтересів і фізичних можливостей студентів.

Теоретично-методична компетентність викладача фізичного виховання включає сукупність спеціальних педагогічних, психологічних і науково-методичних знань щодо проведення навчальних занять із фізичного виховання, умінь і навичок, які формуються у процесі професійної підготовки та полягають у можливості проектувати, адаптувати, організувати, досліджувати та контролювати навчальний, пізнавальний, виховний і розвиваючий аспекти фізичного розвитку й озброювати студентів глибокими та міцними знаннями, які складають основу теоретичних знань і розуміння ролі фізичного виховання у формуванні здорового способу життя, застосувати в освітньому процесі з фізичного виховання індивідуальний і диференційований підходи до навчання, дотримуватися основ здорового способу життя, виконувати вимоги особистої та суспільної гігієни, використовувати сучасні фітнес-технології й адаптувати їх до фізичних можливостей і здібностей студентів, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Фітнес-технологічна компетентність викладача фізичного виховання передбачає формування вмінь і навичок роботи у фітнес-індустрії, використання термінології, сучасного інвентарю та обладнання, раціональних засобів пошуку, аналізу, відбору, систематизації та використання фітнес-програм в освітньому процесі з фізичного виховання, розроблення різноманітних тестових завдань, урахування дидактичних принципів, закономірностей, способів і форм організації освітнього процесу з фізичного виховання на основі сучасних фітнес-технологій і викладання навчального матеріалу відповідно до специфіки кожного предмета, стану здоров'я та рівня фізичної підготовленості студентів.

Контрольно-оцінювальна компетентність викладача фізичного виховання спрямована на забезпечення цілісності освітнього процесу з фізичного виховання, відповідності змісту, формам, методам і завданням освітнього процесу з фізичного виховання шляхом застосування різних форм контролю й оцінювання студентів під час навчальних занять із фізичного виховання, визначення особливостей індивідуального фізичного розвитку, рухового досвіду й об'єму рухових умінь і навичок, пов'язаних із ними знань, рівня фізичної підготовленості за результатами виконання рухових тестів та їх оцінки стосовно нормативів фізичної підготовленості студентів, мотивів та інтересів до майбутніх занять із фізичного виховання, контроль за параметрами фізичних навантажень у процесі занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю, визначення критеріїв оцінювання результатів студентів відповідно до програмно-нормативних вимог.

Валеологічна компетентність викладача фізичного виховання включає характеристики та властивості, спрямовані на збереження фізичного, психічного та соціального здоров'я студентів, розуміння необхідності дотримання правил техніки безпеки під час проведення навчальних і позанавчальних занять, проведення інструктажів, володіння навичками страхування та їх застосування в освітньому процесі з фізичного виховання, надання першої медичної допомоги в разі отримання студентами травм, збереження загальнолюдських цінностей, створення гуманістичної системи фізичного виховання.

Усі компетентності викладача фізичного виховання тісно взаємопов'язані, взаємообумовлені та є складовою методичної системи застосування фітнес-технологій на заняттях із фізичного виховання студентів. Залежно від їх співвідношення, а також ступеня конкретного їх поєднання в освітньому процесі з фізичного виховання формується індивідуальний стиль професійної діяльності викладача фізичного виховання.

Висновки та перспективи дослідження

Методично правильно організовані навчальні заняття із фізичного виховання дають змогу викладачу виробити мотиваційну основу, поліпшити стан здоров'я, розумову та фізичну працездатність студентів, що сприятиме швидкому засвоєнню навчального матеріалу й успішній інтеграції до майбутньої професійної діяльності. Перспективи подальших розвідок у заданому напрямі полягають у розробці критеріїв і рівнів сформованості професійної компетентності викладача фізичного виховання як чинника успішного оволодіння фітнес-технологіями.

Література

1. Атамась О. А. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу. *Вісник Запорізького нац. ун-ту. Серія: Фізичне виховання та спорт.* 2012. № 2 (8). С. 5-13.
2. Балл Г. О. Педагогічна комунікація та ідентичність педагога: монографія. Київ : Педагог. думка, 2011. 160 с.
3. Батіщева М. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до проведення оздоровчої гімнастики та фітнесу з дівчатами-старшокласницями : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Донецьк, 2009. 270 с.
4. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 248 с.
5. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічних наук в Україні 1992–2002 рр.*: зб. наук. праць. Харків : ОВС, 2002. Ч. 1. С. 301–310.
6. Волков К. Д. Формирование у будущих специалистов по физической культуре и спорту специальных профессиональных компетенций для работы в оздоровительном фитнесе: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2009. 186 с.
7. Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія. Житомир: Вид-во Рута, 2012. 514 с.
8. Карпюк І. Ю. Вивчення проблеми формування професійної компетенції майбутніх спеціалістів у сучасній освіті. *Філософія. Психологія. Педагогіка.* 2010. № 1. С. 172-176.
9. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Київ : Олімп. літ-ра, 2008. Т. 2. 368 с.
10. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання : навч. посіб. для студентів вузів. Київ : Центр уч. літ-ри, 2008. 503 с.